

En skrämmande studie i medberoendets trask

Recenserad bok: TRÄSK

Författare: Klas Berggren

Förlag: Vulkan (501 sidor), 2015

Redan titeln på denna välskrivna bok förbereder läsaren på innehållet; en beskrivning av ett relationstrask i vilket en liten pojke, hans systrar och deras mor underkastar sig en emotionellt störd far och make. Vi får följa pojken, hans kamp och förtvivlan, ända tills han är en vuxen man.

Detta är en bok om medberoende och barns situation i dysfunktionella familjer. Trots att undertecknad har följt många patienter i den kliniska vardagen är berättelsen skrämmande. Boken skildrar en familj där fadern har utpräglade borderline-/narcissistiska drag. Han terroriserar sin familj utan att använda fysiskt våld, men han kontrollerar den och får en väldres-serad barnaskara att styra och ställa med efter behag. Han kallar modern för manodepressiv. Enligt fadern kan barnen också drabbas av denna genetiskt överförbara sjukdom, ett hot som ligger över barnen från ung till vuxen ålder. Vid ett tillfälle får han till och med modern in på en psykiatrisk klinik, och läsaren gläds när en psykiat-riker definierar hennes symptom som orsakade av fadern. Denna sanning får inte fäste i familjens medvetande.

Barnen, två flickor och en pojke som är bokens huvudberättare, anam-mar helt faderns verklighetsuppfattning. Läsaren följer barnen och deras

utveckling som med sorg kulminerar i en händelse då fadern är arg och reser bort från familjen. Han har stängt av värmen i huset och ingen vågar sätta på den. När så till sist kylan tar överhanden slår modern på värmen medan sonen gör uppror genom att sälja en bil utan faderns tillstånd. Detta är det stora upproret och läsaren följer spänt utvecklingen. Trots bokens lägmälda språk lyckas författaren gripa tag i läsaren och väcka starka känslor. Spänningen byggs upp när läsaren undrar vad som skall ske när fadern återvänder och både son och hustru har visat att de har både egen vilja och handlingskraft. Det kulminerar precis som allt i relationen till människor med faderns problematik; fadern köper tillbaka den sålda bilen och allt fortsätter i ett "status quo", som även läsaren mer och mer faller in i. Precis som den berättande pojken, tonåringen, studenten och den yrkesarbetande vuxne mannen ger läsaren upp. Medberoendet till den grava problematik fadern agerar gräver sig allt djupare in i familjen. Det som tycks vara den "springande punkten" i medberoendet är hoppet om en förändring och, precis som i en thriller där läsaren redan vet svaret på vem den "onde" är, undrar man om huvudpersonen skall inse vad som händer; varför kan den-

ne intelligente man inte se att han gått vilse i ett relationsträsk?

Början till en minimal förändring, som huvudpersonen Mats upplever som en stor förändring, är när syskonen börjar prata med varandra och ser hur fadern manipulerat dem genom att stänga ute den ene och lyfta upp den andra.

Mats börjar i vuxen ålder gå i terapi. Där får han ett sunt perspektiv på sin far och börjar inse att faderns agerande inte är friskt. Men han kan fortsatt inte bryta sig ur faderns våld. Denna medberoende familj fortsätter att bindas samman genom fadern. De pratar, de informerar varandra om brev till eller från sin far, och de känner sig styrkta av att kunna kommunicera med varandra. Samtidigt fortsätter medberoendet. De hoppas på bättring, och de förbereder sig när de skall träffa sin far, men det närmaste de kommer en frigörelse är att försöka få fadern att ta reson. Men det misslyckas. De når honom aldrig, vilket understrykes av att familjen ofta kommunicerar med brev, sällan direkt.

Boken är välskriven och har ett vackert och följsamt språk. Det är lätt att ta in de vidriga och skrämmande upplevelser Mats och hela hans familj har när tonen hålls jämn och det inre livet beskrivs i bilder och drömmar istället för att högljutt basuneras ut.

Efter att ha sträckt läst denna bok drabbas jag som läsare av insikten hur svårt de som drabbas av borderline/narcissistiskt störda människor har att lösa upp det slutna och kontrollerade system de lever i. I den kliniska verksamheten möter behandlare många patienter som berättar hur de som

barn tagit parti för den sjuke föräldern, ofta en far. Barnen har ljugit för barnvårdsnämnden och BUP, de har sålt ut den hjälp de kan få och kanske mist kontakten med en mor bara för att blidka fadern. I sådana fall kan modern helt enkelt ha trott att barnet inte velat ha med henne att göra. Det vill säga, den sjuke föräldern har lagt ansvaret på barnet för sitt eget välbehövande, vilket är precis som Mats far gör i boken.

Straffet för den som visar egen vilja ser alltid likadant ut, oberoende av om det är en hustrumisshandlande make eller en narcissistiskt störd förälder: kyligt förakt. Den som drabbas ställer sig ofta mer lojal till den sjuke än vad som sker i normala relationer. I boken är straffet att bli helt utestängd från fadern så skrämmande att familjen lyder minsta uttalade eller outtalade vink från honom. Mats går i sin lojalitet så långt att han under många år inte "vill" träffa sina morföräldrar.

Träsk är en tankeväckande skildring som ger både terapeuter, lärare och de som utreder barn i vårdnadstvister en lärdom att lyssna "in" och att se "bakom" för att hjälpa barnen att beskriva det terrorvälde de lever i.

När Mats upplever faderns makt som bruten kan läsaren se både "in" och "bakom" orden. Ända till bokens sista mening är det fadern som står i centrum!

Gunilla Nilsson

Psykolog

gunilla.nilsson@spray.se